

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Приёмга алыу

Тилеклеге эс буруллукъду, болушлукъ тапдырыллыкъды

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Коков** «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны регион бөлүмюню приёмныйине жарысуларын билдирген инсанлары энчи приёмун бардырганды. Жашау журт-коммунал эм административ халлы болушлукъну энчи аскер операциягъа къатышканы юйорю излегенди. Алагъа себеплик этилликди.

Инсанлары бир ненча тилеклери инфраструктура бла байламлы болганды. Алай бла Анзорей элни орамларыны биринде жашагъанла ток бла жалчытуу жангы ызланы тапландырыча болушлукъ излегенди.

Соруулары бир къаууму жолда къорктуусулукъну жалчытуу бла байламлы болгандыла, алып айтханда, орамла бир бирге къошулган жерлени игилендириу, республиканы журтларында жамауат кенгликени тапландырыу.

Битеу тилекле бла айтылган оюмла эсге алынгандыла.

Парламент

Биринчи окъулуда къабыл кёрюлгенди, алай энтта тюрленирге боллукъду

КЪМР-ни Парламентини кезиулю пленар жыйылыуунда депутатла 2024 жылны эмда 2025-2026 план кезиулю бюджетин биринчи окъулуда къабыл кёргенди. Дагыда бийлыны озган тогуз айында баш финан документ къалай толтурулганын да сюзгенди. Кенешни спикер Татьяна Егорова бардырганды.

БЮДЖЕТ

Жыйылыуда баш соруу келир жылны эмда 2025-2026 план кезиулю бюджетин болганды. Аны проекти алгъаракълада жамауат тынгылауда да сюзюлген эди («Заман», 2023 ж., 23 ноябрьде №140).

КЪМР-ни финансла министри **Елена Лисун** айтханыча, баш финан документ программа амал бла къуралганды, дефицит эм къырал борч бла байламлы битеу чекле да эсге алынгандыла. «Аны къурагъанда республиканы айнытынуу прогнозуна

таянганбыз, бийлыны эсеплери эмда ахыр жыллада экономиканы болуму да эсге алынгандыла», -дегенди ол.

Келир жылны файдалары – 50,7 миллиард сом, къоранчлары 54,2 миллиард сом боллукъдула. Налог эм андан тышында файдала 18 миллиард сомгъа жетериклери белгиленеди. «Кеси файдала ёсгенлерин айтырчады. Ахыр жыллада налоглары жыйыу, налог база да игиленгенди. Аланы эсге алып, келир жыл да ёсоу боллугъун айтыргъа эркинбиз», -деп къошханды ол.

Хакъсыз республикагъа 32,8 миллиард сом берилликди. Болсада, министр айтханыча, федерал бюджет къабыл кёрюлгенден сора бу тарихле энтта тюрленирликди. Тюзетиуле экинчи окъулуда белгили боллукъдула. Хакъсыз берилген файдаланы азайгъаны уа сабилеге къырал тёлелени бирикдирилген системасы кийирилгени, энди ахча тюзонлей федерал арадан берилгени бла байламлыды.

Миллет проектлени жашауда бардыругъа 7,2 миллиард сом салынганды, ол санда федерал арадан 5,9 миллиард сом бёлюнгенди, къалганын республика къошхан юлюшю. Болсада жылны ичинде федерал арадан берилген ахча энтта ёсере боллукъду.

Бюджет, налог эм финан рынокла жаны бла комитетни башчысы **Михаил Афашагов** билдиргенича, бюджетни проекти комитетледе, жамауат тынгылауда сюзюлгенден сора анга 60 эсертуу къалганды. «Аладан 12-син къабыл кёрюрге боллукъду. Энтта 15-синде уа магъаналы жумушла белгиленгенлери себепли, къошакъ халда сюзере керекди. Къалганын а къабыл кёрмезге ону этилгенди», -дегенди Михаил Галимович.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу-2024

Магъаналы жумушну болжалгъа салмайыкъ

Асламлы информация органлада ишлегени себепли, ана тилибизде чыккыган жангы газетде басмаланган статьяла бла, радиоа, телевиденияда хазырланган программала бла шагърей болганлай турама.

Бютюнда «Заман» газетибизни жаратып окъуйма. Анда халкъбызны тарыхындан башлап биююнню кюнне дери кеп сейир хопарла жазыладыла. Унутула барган адетлерибиз эсге салындадыла. Юлполю, тийиши

адамланы юслеринден да айтылады.

Аланы окъуй, тилибизни байлыгына сейир этеме. Газетни хар къолума алганы сайын, ары дери эшитмеген, бир жангы сёлени билмей къоймайма. Ма аны ючюнд да ыспас этеме анда ишлегенлеге.

Бютюнюлукде газетлеге, журналлагъа жазылыу ишни къыстау барган кезиу болганы себепли, ол магъаналы жумушну болжалгъа салмай, «Заманны» окъуучулары анга тири къатышыргъа чакъырама.

АТТАЛАНЫ АЗНОР,

РИА КЪМР Информация агентствону баш редактору, КЪМР-ни сыйлы журналисти.

БИЗНИ ИНДЕКСИЗ – П 5893

3 декабрь – Белгисиз аскерчини кюню

Урушда жан бергенле барысы да асыралгъынчы, къазауат бошалмайды...

Россейде 3 декабрьде Белгисиз аскерчини кюню белгиленеди. Ол къыралда, андан тышында да мамырлыкъны, тынчылыкъны къоруулап жоюлган жигитлени эстериуге жораланады. **3 бет**

Оюм

Жылдан эки кере ана тилибизде чыккыган жангы газетге, эки журналыбызгъа да жазылыу барады. Эслилерибиз аны магъанасын англайдыла да, тилетмейди. Алай а, ангылап тургъанлай да, анга ууакъ сылтаула бла жаздырмай къалгъанла да аз тийюлдюле.

Ана тилибиз – байрагъыбыз

10 бет

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Б У Й Р У Г Ы

1. Нальчик шахар округда «Восточный» жашау районда ара межгитни проектин хазырлауу эм ишлетиуно соруулары жаны бла ишчи къауум къурагъа.

2. Нальчик шахар округда «Восточный» жашау районда ара межгитни проектин хазырлауу эм ишлетиуно соруулары жаны бла ишчи къауумну тизмесин къабыл кёрюрге.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**

Нальчик шахар,
2023 жыл 29 ноябрь, №320-РГ

Къабарты-Малкъар Республиканы
Башчысы 2023 жылда 29 ноябрьде
чыгаргъан 320-РГ номерли
Буйругъу бла къабыл кёрюлгенди

Нальчик шахар округда «Восточный» жашау районда ара межгитни проектин хазырлауу эм ишлетиуно соруулары жаны бла ишчи

КЪ А У У М Ы

Абрегов А.Х. – Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны кенгешчиси (ишчи къауумну таматасы)

Бербеков А.Х. – Къабарты-Малкъар Республиканы къурулуш эм жашау журт-коммунал миолк министри (ишчи къауумну таматасыны орунбасары)

Ахохов Т.Б. – Нальчик шахарны жержерли администрациясыны башчысы (ырызлыгына кере)

Дзасежев Х.О. – Къабарты-Малкъар Республиканы Муслиманларыны дин управлениысыны башчысы (ырызлыгына кере)

Унажов А.Н. – Къабарты-Малкъар Республиканы къурулуш эм жашау журт-коммунал миолк министри орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы баш архитектору (ишчи къауумну секретары)

Чочайлы Ш.Ю. – «Иймам Абу Ханфа атлы Шимал-Кавказ ислам университет» бийик билим берген организацияны ректору.

Байлампыкъла

КЪМР-ни Башчысы Казбек Коков соруулагъа жууапла берликди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** 7 декабрьде, орта кюнде, «тюзюллей ызыны» бардырылкъды. Аны кезиуонде ол журналистлени бла республикада жашагъанланы сорууларына жууапла берликди.

«Тюзюллей ызыны» трансляциясы **16:00 сагъатда** «Россей 24» эм «1КЪМР» телеканаллада, Россей радиода (101.8FM) эм КЪМР радиода (99.5FM) боллукъду.

Кесигизни соруугъузну берирге неда видеообращенианы **VK** энчи сообщенилада, **@Glava07_bot** чат-ботда неда **kokov-online@mail.ru** электрон почта бла бирберирге боллукъсуз.

4 декабрьден башлап 9:00 сагъатдан 18:00 сагъатха дери энчи телефон номерле бла сёлеширге онг боллукъду: **(8662)229300, +79287119400**, алагъа «тюзюллей ызыны» кезиуонде звонокланы аллыкъдыла.

Биринчи окъулууда къабыл кёрюлгенди, алай энтта тюрленирге боллукъду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

ФРАКЦИЯЛА ДА ЫРАЗЫДЫЛА

Бюджетни юсюнден оюмларын Парламентде фракциялары башчылары да айтхандыла. КПРФ-ни таматасы **Борис Паштов** документ запад къыралла Россейге къажуа болганды, санкциялары кезиунде жарашдырылганын чертгенди.

Борис Паштов бюджетни социал магъаналылыгын белгилегенди, энчи эс жаш тѳлю политикага, культурага берилгенини тюзлюгон да айтханды. «Власть органлары бюджет

«Зелѳные» партияны фракциясыны башчысы **Сафарби Шхагапсоев** республикада иги жанына тюрлениулени, тамамланган жумушлары, социал магъаналы мекамла ишлетилгенлерин, эл мюлкде ѳсую болганын, туристлени саны кѳбейгенин, башха жетишилмени да чертгенди. Бу жумушла уа къытлыкыны, санкциялары кезиулеринде тамамланганларына эс бургъанды.

«Справедливая Россия» партияны фракциясыны башчысы **Владимир Кебеков** бюджетни проекти фракцияны жыйылыуунда сюзюлгенин эмда аны келечилери документни социал магъаналылыгын белгилеп, къабыл кѳргенлерин айтханды. «Болсада кеси файдаланы кѳбейтирге онгубуз барды, ол санда Тырнауаузда волфрам-молибден комбинат ишлеп башларыгына ышаныулуку улуду», - дегенди эмда Терк районда нефть болганын айтты, аны жарашдырууну жангыртырга кереклисин чертгенди.

ЛДПР-ни фракциясыны таматасы **Владимир Безгодько** лгьоталары болганлары дарманла бла керекли тенгли жалчытууну сорууларын кѳторгенди. Дагыда инфляцияны ѳлчмени ѳсгенине эс бургъанды, аны бла байламлы партия эсгертиле хазырлагъанын билдиргенди. «Жандауурлуку болушулуку этгенлени саугъалауу неда энчи белгиле тохташдырууну юсюнден башламчылык этгенбиз, быллай сынау башха регионда барды. Биз ол жаны бла предложенила хазырлайбыз», - дегенди ол эм суу бла жалчытуу жумушлагъа бюджетде ахча жетер тенгли ѳлчемде салынмаганын чертгенди.

- Табийгъат байлыкларыбызны хайырлануудан бюджетте тюзген ахча жокъун орунудады. Бизни уа суу, алтын, магада, башха байлыгыбыз кѳйдю, - дегенди.

Татьяна Егорова бюджетни проекти комитетледе эмда жамауат тынгылаула да тынгылы сюзюлгенин чертгенди. «Хау, бизни онгларыбыз андан да улудула, алай бюджет къыйын кезиуде хазырланганын барыбыз да ангылайбыз. Болсада республиканы социал-экономикасыны ѳсуюн жалчыталганыбыз, кеси файдаланы ѳсдургенбиз», - дегенди спикер.

Баш финан документ дефицит бла жарашдырылганына эс бургъанды. Аны бла бирге ол социал магъаналылай къалганды. Жолланы тапандырыуа, саулуку сакълауа, билим бериге жаш тѳлю политикага эс бурулганын чертгенди. «Халкыны къолайлыгын ѳсдуюру жаны бла мадарла белгиленгенди», - дегенди спикер эм бюджетни проектин сюзюуге къатышханлагъа келишип ишлегенлери ючюн ыразылыгын айтханды.

Алай бла депутатла къол кѳторюп, 2024 жылны эмда 2025-2026 план кезиуню бюджетни проектин биринчи окъулууда къабыл кѳргенди.

Ызы бла 2023 жылны бюджетине тюзетиуле сюзюлгенди. Елена Ли-

сун айтханыча, ала налог эм андан тышында файдаланы ѳлчмени тюрленгени бла байламдыла.

Бюджетни файдалары 3,167 миллиард сомга кѳбейтилгенди. Налог эм андан тышында файдаланы ѳлчмени 1,467 миллиард сомга ѳсдуюрилгенди. Къыралны иелигинде болганы молкно приватизациясыны планы келишдириледи, башха тюрлениуле да бардыла.

ЗАКОНЛАНЫ ПРОЕКТЕЛЕРИ

Депутатла КъМР-де къырал саугъаланы юсюнден» республиканы законну 11-чи эм 16-чы статьяларына тюзетиулеге къарагъандыла. Цифралы айнтыу министрни къуллугун толтурган **Бѳюланы Аскерни** айтханына кѳре, къырал саугъаланы тизмесине «Информация технологияла сфераны эм связны сыйлы къуллукъчу» деген атны кийирге белгиленди.

- РФ-ни Президентини Указы бла 2030 жылга дери баш магъаналы миллет борчлары арасында цифралы айнтыуа энчи магъана бериледи. Былтырны тарихлерине кѳре уа, бу сферада тѳрт минден аслам адам ишлейди, ала бюджетте этген тѳлеуле кѳбейдиле. Быллай къырал саугъа уа бу сфераны ѳтунда тирилууге, анда ишлегенлени кѳбейтуге себеплик этериди, - дегенди докладчы.

«КъМР-де от тошоуден кеси ыразылык бла сакълауу юсюнден», КъМР-де энчи сакланган табийгъат жерлени юсюнден», «КъМР-де Жамауат палатаны юсюнден» законланы проектлери биринчи эм экинчи окъулууда къабыл кѳрюлгенди.

Жыйылыуу ахырында КъМР-ни Правительствосу 2023 жылны тогуз айында республикалы бюджет къалай толтурулганыны эсептерин чыгарганды. Елена Лису он белгиле этген тарихлеге кѳре, бу кезиуде файдала - 45,8 миллиард сомга, къоранча 42,7 миллиард сомга жетгенди. Налог эм андан тышында файдала жылны планыны 82,6 процентине толтурулгандыла эмда 12,4 миллиард сомга жетгенди. Республикага хакъсыз 33,4 миллиард сом берилгенди, ол а жылны планыны 73,4 проценти. Министр билдиргенича, социал магъаналы жумушлагъа казаны 75 проценти къоратылганды.

Жыйылыуда башха соруула да сюзюлгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Эсепле

Тыш къыраллыла юлюшлерин къошадыла

КъМР-де Ич ишле министрствону шартларына кѳре, 2023 жылны аллындан бери озгъан он айны ичинде республикага келген тыш къыраллыла 4584 оруну патент жарашдыргандыла. Аны хайырындан бюджетте 209 миллион сом тюзгенди. Аны юсюнден КъМР-ни Парламентини жыйылыуунда оруну эм социал къоруула министр Асанланы Алим билдиргенди.

Бу тарихле бла байламлы «2024 жылда КъМР-де оруну рынокда регион энчиликни белгилеген коэффицентни ѳлчмени юсюнден» закон жарашдырылганды. Законопроект регионда оруну рынокда болумну низамлыгын жалчытыр мурат бла хар жыл да хазырланады. Аны депутатла эки окъулууда сюзюп, къабыл кѳргенди.

Асанланы Алимни айтханына кѳре, патент алып ишлеген тыш къыраллыла коэффицентни 3,0 ѳлчемде тохташдырылады.

- Бизни тергеулеге кѳре, ол тамамды. РФ-ге иш излеп келген тыш къыраллыла виза алмазга эркинлик берген низам ючюн къыралга келгенлени саны ѳсюп, 2016-2018 жыллада оруну рынокда болум осалга айланган эди. Аны ючюн 2019 жылда бу коэффицент 3,0 дери кѳбейтилгенди. Оруну патент алып ишлеген хар тыш къыраллы быйыл республиканы бюджетине ай сайын 8 172 сом тѳлегенди, деп билдиргенди ол.

Министерствону тарихлерине кѳре, 2018 жылда республикада 4937 тыш къыраллы алгандыла патент, ала этген тѳлеуле 78 миллион сомдан озгъандыла. 2020 жылда уа аланы саны 1729-ге дери азайганды эмда бюджетте ала этген тѳлеуле 72 миллион сом болгандыла. Былтыр 3938 тыш къыраллыла алгандыла оруну патентни, ала бюджетте 236 миллион сом къошхандыла.

ТОКЪЛАНЫ Фатима.

Кенгеш

Хайырлы тюбешуле

Предпринимательствону айнтыуа жоралап Нальчикде озган ыйыкда эки кюнню ичинде форум бардырылганды. Аны КъМР-ни Экономиканы айнтыу министрствосуну болушулуку бла «Мени бизнесим» деген ара къураганды. Форумга экономиканы айнтыу министрни орунбасары Ольга Белецкая, сагынылган араны башчысы Хадис Дударов, Эл мюлк министрствону, Сатыу-алуу – промышленность палатаны, «КъМР-ни айнтыу Корпорация» АО-ну келечилери эм башха къатышхан эдиле.

Аны биринчи кюннде «Къыралны эмда бизнесни узакъ болжаллы байламлыклары: гитче эмда орта предпринимательствого къыралдан болушулуку беруу» деген темага уа къар бардырылганды. Анга къатышхан экспертле гитче эмда орта предпринимательство, дагыда инсанланы энчи иш къурап къармашырга кѳллендириу темала бизни республикада бизнесге себеплик этуу бла къоршген институтла баш магъаналы болганларын чертгенди. Айтханларча, иш ачарга суйгенлеге алай онг бериледи. Быллай форумланы эмда тюбешуленни хайырындан а энди ишлеп башлагъан предпринимательле башхала бла танышырга, аланы ахшы сынамлары бла шагъырейленирге, кеслерине хайырлы билим алырга боллукъдула.

Экспертле жыйылганлагъа деп кѳп тюрлю темалага мастер-классла бардыргандыла, магъаналы информация бла да шагъырейлендириледи. Сѳз ючюн, Владлена Головок налог тинтиулени юсюнден хабарлагъанды, Инна Банайтене уа шѳндюго дуняда предпринимательге финансла жаны бла иги билим алмай айнтырга онг болмазлыгын чертгенди. Башхала да бизнесни талай бѳлюмлеринде хайырлы темаланы сюзгенди, жыйылганланы сорууларына жууапла да бергенди.

Форумда саугъалау да болганды. «Гитче эмда орта предпринимательство, энчи предпринимательстволу башламчылыклагъа себеплик этуу» миллет проектин тамаларга болушханлары Ыразылык къагытла бла белгиленгенди. «Мени халал бизнесим-2023» Битеуроссей конкурса хорлагъан ончу предпринимательни да саугъалагъандыла. Ала ишлерин билим беруу, маданият, социал туризм дегенча бѳлюмледе жетишилми бардыргъандалыла.

Жыйылыуу «Синдика» къонакъ юйде ѳтгенди. Аны ара отуунда эки кюнню ичинде кѳрмюч да бардырылганды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Эл мюлк

Сабанла кѳбейедиле

КъМР-ни Эл мюлк министрствосундан билдиргенлерине кѳре, экинчи сабанлыкъла заманында эм тынгылы жарашдырылгана ведомство бек сакъды. Ол шарт а бай эм иги тирик алырга себеплик этеди.

Районланы эл мюлк управленийларындан билдиргенлерине кѳре, келир жыл 281 минг гектардан аслам сабанлыкъ сюрюлюкдю. Ол санда жазлыкълагъа 211 минг гектар бѳлюнгенди. Былтыр кюз артында 120 минг гектарда жер сюрюлюк хазыр этилгени ючюн, жаз башында чырмаууз урлукъ себилгенди эм ол алапат чакъганды.

Бу конледе республикада 65 минг гектар чакълы

бирде кюзюкюлеге да урлукъ себилип бошалганды. Андан будайга - 48,3, арпага - 11, рапсга - 5 эм мал ашха 0,5 минг гектар жетеди.

Россельхозцентрини регионда бѳлюмюле айтханларына кѳре, урлукъ графикден кеч къалмай себилгенди, хауа болум да сабанлыкълагъа тап келиширчады эм халларына къоркъурча бир тюрлю сылтау жокъду.

Басхан районда да кезулю ишле тамамлангандыла. Муниципалитетни эл мюлк, сатыу-алуу эм жер байламлыкъла жаны бла управленийсындан кюзюк будай - 2755, арпа - 274 эм рапс 461 гектарда себилгени белгилейдиле. Саулай алып айтханда, быйыл районда кюзюкюлеге 3490 гектар жетеди.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Фестиваль

Бу конюледе Нальчикде Къырал концерт залда «Бизни кючюбюз бирликдеди» деген республикалы III фестиваль бардырылганды. Аны КЪМР-ни Миллетлени ишлери эмда жамауат проектле жаны бла министерствосуну себеплиги бла Нальчик шахар округну администрациясыны жаш тёлү политика жаны бла управлениясы эмда республикалы Владимир Вороков атлы маданият фонд къурагандыла. Ол республикада жашаган миллетле эм динле аралы келишиулюкно кючлер, халкыла бир бирни одет-төрелерин, маданиятларын да билирча мурат бла къуралганды.

Залны экинчи кыатысында малкърарлыланы, къабартылыланы, орусуланы, азербайджанлыланы, эбизелени, тюркюлү месхетинилени, эстонлуланы, белоруслуланы, татарлыланы, чувашлыланы, къзакъланы, дюгерлиленни, абхазлыланы, эрменлиленни, украинлыланы, дагыстанлыланы маданият аралары къурап, тюрлю-тюрлю кёрмючле жарашдырылгандыла, столлада уа миллет

ашарыкыла салынгандыла. Шуёхлукыга, бир бирге билекликке, къарындашлыкыга жораланган жырла да айтылгандыла. Келгенлени да миллет ашарыкыла бла сыйлагандыла. Култура араланы келечилери уа бары да келерини миллет кийимлеринде эдиле.

Байрам башлангандан алгач кёрмючле КЪМР-ни маданият министрлиги орунбасары Къарчаланы Аминат, Халкыла аралы черкесс ассоциацияны президенти Хаути Сохроков, республикада миллетлени ишлери эмда жамауат проектле жаны бла министрлиги орунбасары Гергюкъланы Джамболат да къарап чыкыгандыла. Ары келген кыонакыла да аллай жумушдан бир жанында квалмагандыла.

«Къабарты-Малкърарда миллетле аралы болумла игидиле!» - деп белгилегенди Хаути Хазритович, «Вече» эмда «Насыпны чыпчыклары» жамауат култура араланы келечилери узатхан туз-гыржынны къабып кёре.

Андан сора концерт программа да башланганды. Аны бардырган Эльдар Дымов бла Юлия Ордокова «Ата ююм» - Къабарты-Малкър» деген жырын айтхандыла. Сахнага миллет маданият араланы келечилери миллет кийимлери бла чыгып, гюрен тургандыла.

Ызы бла Хаути Сохроков Къырал концерт залда бир да болмагъанча аруу эмда сыйлы байрам бардырылганын, ол миллетлени, динлени къарындаш шуёхлукларыны байрам болганын, аны бююнлюкде магъаналылыгын белгилегенди. «Биз озгъан заманланы эсибизде тутуп, ахшы төрелерибизни сакъларга керекбиз, аны бла бирге

Саулук сакълау

Туугъанланы саны ёсеге

Огъары Малкърарны больницасы бююнлюкде 4 мингге жууук адамга болушлук тапдырырга борчлуду. Саулук сакълау учрежденияны баш врачы Чаналаны Аслижанды.

Кире баргъанлай, кёзюнге эл больницада тизгинге бла тазалыкыга энчи эс белгенлери урунды. Мекам кеси эскиди. Аны себепли, келир жыл республикада тынгылы ремонт этилик медицина объектиди санына тышгени къуандырмай къоймайды. Аслижан Ахматовна билдиргенге кёре, специалистле бла ала жалчътылыныпдыла.

Энтта терапевт керекди. Анга сурам болганыны юсонден билдириу КЪМР-ни Саулук сакълау министр-

Бирликдеди
бизни кючюбюз

уа келир заманны юсонден да сагъыш этерге. Бу затланы ёсюп келген жаш адамла терен билселе игиди. Нек дегенде бу жерде тынчлык-ырахатлык бла келир заманда жашарыкыла аладыла. Аны себепли миллетлени, динлени да араларында бирлики кыаты сакъларга, бютюн кючлерге керекди. Бююннюгю бу байрам да аны ючюн къуралганды. Фондну башчысы Люаза Макоевага да уллу ыразылыгымы айтамы, - дегенди ол.

Гергюкъланы Джамболат а, миллет култура аралага ала бир бирлери бла ушакъ этерге, бир бирге аруу адетлерин, төрелерин, култураларын кёргозтюрге майдан берилгенин белгилеп, залда олтургъанланы токъсан проценти жаш адамла болгъанларын чертгенди. «Биз биргебиз, бирлигибиз бузулукъ, айырылыкъ туюлюду. Аллай затлага къажуу кыаты сюелерге, айтып англатырга да керекбиз. Бююннюгю байрам а бек магъаналыды, быллай ишлени терк-терк бардыра турурга керекбиз. Ала миллетлени, динлени да байламлыкларына себепликдиле», - дегенди.

Къарчаланы Аминат а Къырал концерт залда шуёхлукну, бир бирни ангылаулыкну, бир бири бла келишиулюкно байрам бардырылганын белгилегенди. «Халкыны ангыларга сюе эсенг, аны маданиятына туююн. Фестивалны атына да «Бизни кючюбюз бирликдеди!» деп бошдан аталамганды. Бирге болгъан къадарда кючюбюз, кеп ахшы ишлени тамамларга да кълубуздан келикди», - деп чертгенди министрли орунбасары.

Люаза Макоева уа министрстволага, шахар администрацияны Култура управлениясына, миллет култура араланы келечилерине да болушлук этгенлери ючюн

ыразылыгын билдиргенди. «Бу иш бек алгач жаш тёлуге жораланады. Кыралыбыз, республикабыз да бирликде айныгъанлай турсуна», - дегенди ол.

Жырла, төпсеуле бла уа республиканы окуу нойлерини студентлери, Жанатайланы Ирэна къурагъан эмда башчылык этген «Кавказны ёхтемлиги» төпсеу ансамбль, Къабарты-Малкърарда миллет-култура араланы келечилери, республиканы кёп районларындан, Нальчик шахардан да чыгъармачы къауумла къуандыргандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

ствосуну сайтында да барды. «Земский доктор» деген программаны хайырланьп келерге да болушлукла бизге.

- Жаш адамла уа къайтмайдыла билим алгандан сора элге?

- Жарсыуга, угъай. Ала медицина факультетни бошагъандан сора андан ары билим алырга башха шахарлага кетип къаладыла. Шёндю бир жаш специалистибиз барды - Тауенкланы Магомед. Тиш докторду. Эллилеге бек уллу себепликди. Абаданладан сора да, сабийлеге да къарайды керек болса. Ол бизде ишлегенли 7 жыл чаклы бола келеди.

- Аслижан, адамла асламында къаллай арууладан къыйналадыла?

- Абадан тёлү, төредеча, къан басым бла байламлы арууладан бегирек къыйналады. Чакъырыулага жоруу-

лерибизни да кюню кюнге ушамайды. Саусуларыбызны сау кюнге, неда больницада, мында кылып бакдырып онглари барды. Кюндюз турурга 5 жер барды, кече кылырга да 15 болады. Жарсыуга, ковидден аруугъанларыбызны саулуклары да осалгъа кетгенди. Ол кёлеледе диабетни, сан аруулануу кызгъаганды. Абаданлада угъай да, кеп жаш адамлада да бардыла ол ышанла. Аладан сора да, ашны татыуун билалмай, ийислени да сезалмай тургъанла да аз туюлюдоле.

- Элде туугъан сабийлени саны уа къалайды арт 10 жыл бла тунгешдирип къарасакъ?

- Шёндю игиди. Жылга бек аздан бир 40-гъа жууук сабий туумай къалмайды. Бизде мында 1 мингден артык сабий барды бююнлюкде. Иги заманлада уа элде къутулган тишируулануу саны 50-ден аслам болуучу элде дейдиле. Ол заманлада эншиге элтир кереклиси да болмаганды. Школга баргъан сабийлени саны да аслам бола барады арт жыллада.

Мени не зат къуандырады десегиз, бизникеле, башха эллиле, юйлерин, мюлклерин да сатып, кетип къалмайдыла. Алай бла элибиз сакъланады, халкыбыз жериндеди.

- Керек затла бла жалчътыныуугъа а къалайды?

- ОМС бла ишлегенибиз себепли, не жаны бла да жалчътыныныпбыз. Кесибизни УЗИ аппаратыбыз да барды. Анда ишлеген специалистле да келючюдоле. Келир жыл больницабыз тынгылы ремонт этилик саулук сакълау объектини тизмесине тышгени бек къуандырады. Ол бек уллу саугъа болушлукду сау элге, деп толу айталлыкыма.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Суратланы ТЕМУКУЛАНЫ Аминат алганды.

Оюм

Ана тилибиз – байрагыбыз

Къалай-алай болса да, бюгюн кишиге дау айтырга деп башламагъанма сёзюмю. Былай тюбегенде, жамаутда ана тилде чыккыган газет, журнал керек туююлду бизге дегенле бардыла деп билмейме. Да сора аны жаздырыр ючюн, кесине энчи ырыскы къуарга итингенча, хар бир газетде ишлеген, шеждагъа барып, алай баш уругъа нек керекди окъуучугъа, алагъа жаздыр деп? Барысына да бирден жаздырыу минг бла эки жүз сомдан атламайды. Кертисин айтханда, ол аханы тюкенде къоюп чыккысак, биз алгъан затыбызны аурулугъун эслеген да этмейбиз. Былайда уа санайбыз. Эркинди ким да санаргъа, алай а ол багъаны газет белгилеген сунадыла бирле. Угъай, ол хакъны асламысыз кесини иши ючюн Россей почта тохташдырады.

Бюгюн бизни, Аллахха шукур, газет, журнал дегенча басма органларыбыз бардыла. Бу сагъатда окъуучу китапла бла къууандырган төре да къала барады. Жазуучулары асламысы аланы кеслерини хакъларына чыгъарадыла да, ала да алгъынча кенг жайылмайдыла. Къырал чыгъарган газетни бла журналланы къадарлары уа киши сукъланьрча туююлду. Нек болгъанды алай?

Ол сорууа бир таулу тишыры былай айтады: «Къабартылыганы асыры кен чыгъарасыз газетде. Ма къошум, къабартылы тишыры, кеси окъуна сейир этеди анга, бизни газетде сизни юсюгюзден хазна айтылмайды деп». Да, Аллахны тюз къулу, газет Правительствону болса, республикада бола турган ишлени юслеринден айтханда, ол-бу министерствону, министрни, башха таматаны да айтмай къалай къаллыкъса?

«Заманым кыйда?», – дейди базарда суюлген тишырыу, къолунда къалам бла кроссворд газетни тутуп. – Алай арып

Жылдан эки кере ана тилибизде чыккыган жаныз газетге, эки журналыбызга да жазылыу барады. Эслерибиз аны магъанасын ангълайдыла да, тилетмейдиле. Алай а, ангълап турганлай да, анга ууакъ сылтаула бла жаздырмай къалгъанла да аз туююлдуле. Газетни, журналланы ишлеринде жангылычла табаргъа

барама юйге, тюз жетгенимлей, бир зат къабып, аууп къалама. Кертисин айтханда, ана тилде сёлшеген да жокъду бизде. Келин алай, туудукъла бютунда. Сора неге керекди ана тилде газет, журнал да? Орус тилде уа, не багъа болса да, алабыз китапчыкъла».

Ол аны алай бош, сёз орунуна айтады. Алай а аллай шартха сансыз болуудан башланады, баям, тилге, ана тилде басма сёзге да учуз кез бла къаруа.

Халкъны, миллетни аллында хар бирибизни да борчубуз болгъанын унутханбыз. Ол борчу бизге киши салмагъанды, алай а ол, сёзсюз, тёлуден тёлуге ёте келеди. Ол бизге ата-бабаларыбыз сакълагъан тилини тас этерге бармыды эркинлигибиз? Онтёртюню ёмюрде Тамирланы аскерлери халкъыбызны къыргъанда, андан сау чыккыганла сакълагъандыла аны. Онжетинчи ёмюрю ахырында кирген ёлетни заманында тегерекге къачхан, бюгюн а биз Гюржюденбиз, биз Дюгерденбиз деп, жангылыч оюм этген жерлешлерибизни ата-бабалары, ол жерледе иги кесекни жашап, анда да сакълагъандыла ана тилибизни. 1944 жылда мамыр таулу элерибиз чачылып, адам барын элттип Орта Азиягъа бла Къазахстанга текгенде да, тас этмегенди ана тилин халкъыбыз. Сора бармыды бизни, быллай мамыр заманда

жашаган тёлүлени, аны тас этерге эркинлигибиз?

Хау, ана тилден ёнгелесек, сора не тюрлю таулабыз биз? Тюрсюнюбюз, къылыгыбыз, кийимибиз да, дуняа жюрютгенича, бирге ушап къалгъанды. Тилибиз бла адет-тёребиздиле, бизни энчи шартларыбыздыла. Аланы тас этсек, сора кимбиз биз?

Сабийлерин ана тилден къуру этгенле ангъламайдыла аланы къалай жарлы этгенлерин. Адамгъа дуняа ырыскыдан сора да тин байлыкъ, башха кеп зат керекди: ол: «Мен кимме? Бу дуняагъа нек келгенме?» – деген соруулагъа жууап излегенлей турады. Малкъар халкъ ата-бабаларына санагъан нартланы, миллетини жигитлерине аталган эски жылрны, таурухланы ана тилинде окъури магъан, билмеген, бир заманда да ёмюрле бла сыналган, сыйдамланган, къыйматлы жашау институту болган халкъына къууанмазлыкъ, аны бла ёхтемленмелик – ол жарлы туююлмюдо?

Бу сагъышланы эте келгенде, эсиме белгили жазуучубуз, суратлау сёзю, анга багъа беринде да уасты Толгурланы Зейтунну 2001 жылда Атталаны Жамал бла этген интервьюсунда айтханы тюшеди эсиме. Табып, сизни да аны бла шагъырей этерге суюем. Ол былай айтханды: «Жыйырманчи ёмюрде адамла аруу къылыкъ-

излегенле, кеслерини анга сансызлыкъларын ачыкъ айтханла да тюбейдиле. Хар бир гитче, уллу да жангылычны аллында адам сюеледи, дау да анга айтылады, анга «болушханла» бир жанында къалып. Орфографияны алгъанда, бек ахыр кере чыгып, къырал жюрютюрге эркинлик берген сёзлюккё бла ишлейбиз биз.

ны, адепни, намысны сакъ жюрютюп, кеслерине айып келтирмеген эселе, жыйырма биринчи ёмюр чыгъар кезиуледе ол алаймыды огъесе туююлмюдо, деп соруугъа керекди. Айхай, былайда жууап жарыулууду. Биз миллетибизни седиретген сылтаулары тышында излерге итинебиз. Алай а ол сылтаула бизни кесибизни ичбиздедиле. Нек дегенде, адабиятыбызга, башха ниет ырыскыбызга, бютунда ана тилибизге сакъ кезден къарап, аны айнытырча, тынгылы мадарла излемейбиз. Ёз миллет адетлеринден, төрелеринден айырылырга итенип, башхаланы алларында къулланырга керешгенле асламдан-аслам бола барадыла. Бизни жаш тёлубюзю келечилери тыш миллетлени төрелерин, ол угъай, адепсиз къылыкъларын къатларгъа, эниклерге нек ёч болгъанларын ангъалаган къыйынды. (Анга мен: «Кеслериникилени билмегенден», – деп жууап этерик эдим. М. С.) Былайда ол жаш тёлую миллет «менчилиги»-тозурагъанын юсюнден жарсып айтырга тюшеди. Алай бла, миллет кесине этмеген хатаны анга башхала этмейдиле.

Бизни акъылыбызга кере, жыйырма биринчи ёмюрде миллет «менчиликни», миллетге сыймекликни бийик даражагъа чыгъарып, алай жашаргъа борчулбуз. Бютунда ана тилибизге сакъ болургъа тийишлибиз.

Кертиди, миллетибизни кеп келечилери, артыкъда орта тёлү, орус тилини (Башха тилини да. М.С.) билгенлери бла ёхтемленип, ана тиллерин ыспасыз этерге юрешедиле. Болсада, бизни белгили адамларыбыз айта келгенлерича, ёз тилин суюмген, аны багъаламагъан туугъан анасын суюмгенге, багъаламагъаннга тенгди.

Жашауу къуралгъанына кере, орус тилин миллетге магъанасы уллууду. Биз аны не аз да энчи этмейбиз. Искусствубузу ёсдюрюп, башха дуняулагъа ашик ачаргъа болушханы да керекди. Алай бусагъатлада, миллетни келир заманы бармыды, жокъмуду деген соруу салынганда, ана тилибизге сакъ кезден къаргъа къайсы бирибизни да сылары борчулбузду. Жыйырма биринчи ёмюрге биз орус тилин байракъ этип кире эсек, ана тилибиз бютунда уллу байракъды, миллетни сакълатыркъ, ана бетин ачып, жылыу берлик. Быллай оюм къайсы бирибизни да жашау жоругъу болса, халкъыбызны аллында борчул къаллыкъ туююлбуз».

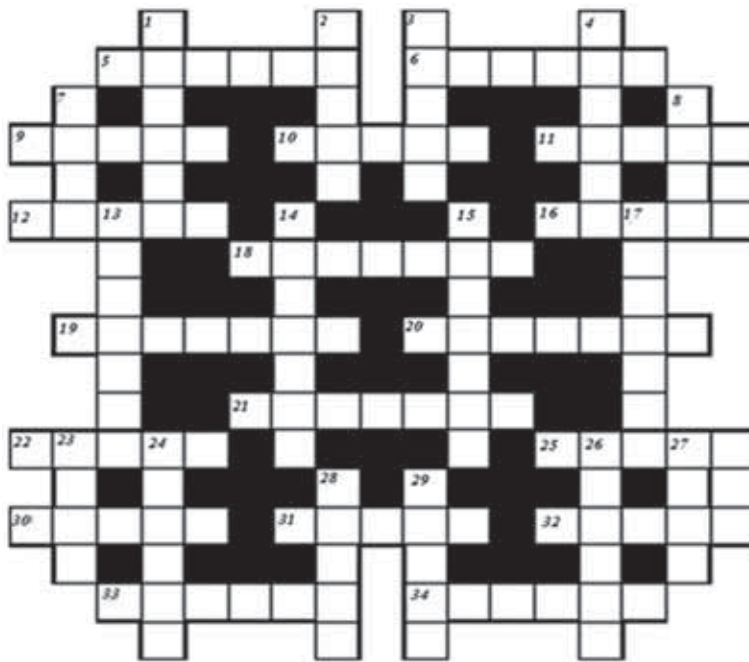
Ауу юйюрге төрели болсала, миллетлигибиз тас болады деген къорккуларыбыз узакъда къаллыкълары баямды. Анга уа бек алгъа таматала къайгы этерге керекдиле. Газет, журнал да не аны башчыларыны, не анда ишлегенлени энчи мюлкери туююлдуле, ала, игилерибизге махтау сала, аланы юлгюге тутта, жашау болумубузу ачыкъ кёргозте, миллетге къуллукъ этедиле. Сабий окъуна, халкъында, тукумунда бир белгили, иги адамны юсюнден махтау эшитсе, аны бла ёхтемленеди, анга ушаргъа итинеди. Жаланда аллай затха эсин бурдуургъа керекди аны. Бюгюн башламакакъ, къачан? Алай бла, тилибизни, тарыхыбызны да сакълап, къуралып къаллыкъ эсег а?

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Женгсиз кийим. 6. Ариу ийисли ханс. 9. Тауда, адамда да барды. 10. Ол ёсген мирзеуде болады. 11. Сыйлы китап. 12. Топуракъ кирпич. 16. Сауут. 18. Сабий оюн. 19. Сыйлы дарий. 20. Аман къылыкъ. 21. Къайда да дауур чыгъарычу. 22. Азиядан келген, тылпыуда бишген аш. 25. Бёрю тукумдан жаныуар. 30. Аны азиятлыла жюрютедиле. 31. Чайыры болган терек. 32. Буз тау. 33. Къазахлада тамата. 34. Уллу къош ит.

ЁРЕСИНЕ: 1. Сют сюзер ючюн жюрютюлген тешикли юй сауут. 2. Базарны иши. 3. Кёнделенде бир къолну аты. 4. Алай чырайлы къызлагъа атайдыла. 7. Байрым кюнню намаз. 8. Аны гур-гуру къурумайды, кёлю къурусса да. 13. Аны къарапан озады дейдиле нарпта. 14. Ариу къанатлы. 15. Аякъ кийимге уста. 17. Таууланы эрттегили усталыкъларындан бири. 23. Намазгъа чакъырыу. 24. Абадан неда тойда оноучу. 26. Ол дуняа. 27. Минги тау тиресинде жер ат. 28. Артистни ишчи жери. 29. Эрте таулуну саууту.

Газетни 141-чи номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

Энине: 7. Магадан. 8. Жангылыч. 10. Алаша. 11. Ырпыс. 12. Ашыра. 13. Чирик. 15. Ара. 16. Чамчы. 20. Усхур. 21. Чуракъ. 25. Сажна. 26. Ата. 27. Радио. 30. Абаза. 32. Ауара. 33. Арипа. 34. Кычырым. 35. Паранжа.
Ёресине: 1. Шхара. 2. Абына. 3. Спарисх. 4. Жалын. 5. Манси. 6. Дырынчы. 9. Спорт. 14. Инсан. 17. Асаба. 18. Хур. 19. Суу. 22. Мадарыу. 23. Атам. 24. Чигинжи. 28. Сарын. 29. Харам. 31. Ахыры. 33. Анала.

Чам

Къой баш бла тамата

– Элни байы бла, Хожа бла да шуёк болсам, манга мында киши жукъ эталлыкъ туююлду. Билесе: эфенди бла, къади бла арамы игиди, – дегенди бирелген къатынына.

– Тюссе, – деп, къатыны эрине ыразы болгъанды. Ала, сагъыш эте кетип, байны бла Хожаны къонакъгъа чакъыргъандыла.

Къатыны ашарыкъ хазырлагъынчы, юйно иеси къонакълары бла бирге олтуруп халар айтып тургъанды. Ол байны Хожадан эсе сыйлы кёргенди. Аны төгергине айланьп, къулланып тургъанды. Хожагъа уа уллу эс бурмагъанды. Хожа аны кёзбаучулугъун жаратмай тургъанды.

Бир заманда шапала жетгендиле. Къанганы юсю ашарыкъдан толгъанды. Олтургъанланы арасында Хожадан тамата болмагъанды, алай къой башны байны аллына салгъандыла.

Хар ким ашап башлагъанлай, Хожа, узалып, къой баш турган табакъны кесини аллына тартханды. Аны кёрюп, юйно иеси къайгыгъа къалгъанды. Не айтырга билмей, амалсыздан:

– Къой, Хожа, аны къой. Этден аша. Ол осал затды. Мен бу баш деген затны арталында суюмейме. Ол адамны къарынын аурутады, – дегенди.

– Билеме, мен да аны ючюн алама. Байыбызны къарыны аурумасын да, менки аурусун, – деп, баш сюекни кесине бютунда жууукъ тартып, Хожа ашап башлагъанды.

Прокуратура

Бузукълукъла сюзюлгендиле

КъМР-ни Прокуратурасында коллегияны жыйылыу болганды. Аны надзор ведомствону башчысы Николай Хабаров бардырганды. Сёз ал тинтиуле бардырган органланы эмда сюдно оную бла уголовный ишни (уголовный тинтиуну) тохтатыну низамыны юсюнден барганды. Дагыда законлу болжалла бошалгандары бла байламлы уголовный иш ачылмаган кезиуле да сюзюлгендиле.

Жыйылыу кытышханла ал тинтиулени бардырган органланы ишлерине надзору тамамлауно юсюнден айтхандыла. Уголовный ишни (тинтиуну) тохтатыну юсюнден оную чыгарылганда, этилген бузукълукъла, аланы кетериге бурулган мадарла тинтилгендиле.

Коллегия тийишли эсгертиулени къабал кёрюу бла бошалганды.

Ангылатуу

Сакълукъ изленеди

Черек районну полициячылары «Сакълукъ - хыйлачыла» ангылатуу жумушла бардыргандыла. Полицияны участка уполномоченныйлери Бызынга, Кыра-Сууда, Огыры Жемталада болгандыла. Жамауат

бла тюбөшип, интернетде хыйлачылыкъланы юслеринден айтхандыла, сакълукъ болургъа юрретгендиле.

Право низамны сакълуучула, хыйлачыла интернетни кенг хыйырланганларын чертип, сакълукъ болууно жорукъларын анылатхандыла. - Танымаган адамны айтханына ийнанмагыз! Банкны къуллукъчусу, право низамны сакълуучу органланы келечиси телефон бла сёлөшмейдиле, мессенджерледе жазмадыла. Алай жаланда хыйлачыла этедиле, - дегендиле полициячыла эмда хыйлачыла хыйырланган мадарла анылатылган китапчыкъла юлөшгендиле.

УФСБ

Эркинлиги сыйырыллыкълары

Республиканы инсаны экстремист организацияны белгисин басмалагъаны ючюн уголовный жууапха тартыллыкълары.

Экстремизмге къажуу излеу-тинтиу жумушлары бардырган кезиуде, РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны къуллукълары Бахсан райондан 39-жыллык инсаны бузукълукъ ишин тохтатхандыла.

Кюч ведомствону пресс-службасындан бизге билдиргенлерича, ол алгын РФ-ни КоАП-ыны 20.3-чю статьясыны 1-чи кесегине бузукълукъ этгени ючюн административ жууапха тартылганды. Болсада быйыл июльда социал сетьледен биринде экстремист организацияны юсюнден материалла басмалаганды.

РФ-ни СК-сыны КъМР-де Следствие управлениясы бу шартла бла байламлы уголовный иш ачханды. Бахсанчы РФ-ни УК-сыны 282.4-чю статьясыны 1-чи кесегине кёре жууапха тартыллыкълары. Законлагъа тийишлиликде, быллай бузукълукъ этгени эркинлиги төрт жылгъа сыйырылырга боллукълары.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Бушуу

КАНДУР Мухадин Иззат

Къабарты-Малкъарны маданиятына уллу бушуу сынаргъа тошгенди - жашаууно 86-жыллыгында адыгъа жазуучу, сценарист, композитор, режиссёр-постановщик Мухадин

Иззат Кандур дунясын алышханды.

Мухадин Иззат Кандур 1938 жылда 3 мартда Иордан Хашимит патчахлыкълары ара шахары Амманда туугъанды. Ол кесини халкъыны атын тыш къыраллада айтдырган белгилли инсан болганды.

Палестинада, Италияда, Германияда, Францияда, Англияда, Шотландияда, АБШ-да окуганды эм ишленди. Философиядан бла тарыхдан доктор даражаланы къорулаганды. Ол АБШ-ны Жазуучуларыны союзуну эмда Режиссёрларыны союзуну келечиси болганды, телевидение суратлау фильмлени режиссёрчуа эм сценаристича ишленди.

Мухадин Кандур орус тилде 34 тарых романы авторду, ала башха тилге да кёчюрюлгендиле. Аны кёп саугълары болганды, аланы араларында «Алтын жор» - россей маданиятха къошумчулугу ючюн; «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ жазуучусу» сыйлы ат.

Мухадин Кандур шёндюполю искусствону фахмалу усталарындан бирича, черек маданиятха сезимли юлюш къошханды. Аны юсюнден жарыкъ эсгериле жорекледе сакъланырыкъдыла. Юйорюне, жуукълануусуна къайгы сёз беребиз.

КъМР-ни Маданият министрствосу, КъМР-ни Жазуучуларыны союзу, КъМР-ни Кинематографистлерини союзу.

Жарсыу

Ол алаамат устаз эди

Бу кюнде Батырбийланы тукъумгъа, саулай Жанхотия элге да уллу бушуу сынаргъа тошгенди - устазлык ишге битеу да жашауун берген, уллу адамлыкълары болган инсан Батырбийланы Омарны къызы Лиза дунясын алышханды.

Аны атасы Батырбийланы Омар, халкъ жигитибиз, Уллу Ата журт урушну аллында Осавиахимини Элбрус район бёлкомюне таматалыкъ этгенди. Уруш башланганда, къысха заманга Владикавказда аскер училищени бошап, 1942 жылы ал кюлеринде фронтха кетип, андан жигитлиги ючюн Кызыл Жулдузун орденин да алып, Сталинград тийрелеринде ауур жаралы болуп къайтханды. Ол туугъан эли Кёнделенге кирип келген фашистле бла жашырын урушну башлаганды, биринчи кюн окуна, бугуап турган жеринден атып, бир къауум душманны жойганды. Ол турган дорбуну табып, аны андан чыгаралмаганларында, эгечи Шамшиятны элтип сюегендиле сатыччла. Алай бла, Омар кеси чыгып, аланы къолларына тошоуп, Прохладнагъа барган жерде башха жигитле бла бирге жолуганды. Ол кезиуде къарындашы Борисге эки жылдан атлап, Лизагъа уа жыл да болмай эди. Боташланы Иссаны сёзлерине тагылган «Сени жулдузунг багмаз, Омар» деген жыр анга аталады.

Омарны юй бийчеси Атырзаланы Зайнаф халкъыбыз кёчюрюлгенде эки сабийи бла Кыргызыстанга тошгенди. Алгъа Сынташда, арта Дон Арыкъда жашагъандыла ала. Жарсыугъа, аналары 1953 жылда ёлюп, сабийле ата-анадан да ёксюз къалгандыла. Алай а, бир бирине къысылып, жашау этерге кюрешгендиле.

Малкъар халкъ 1957 жылда Ата журтха къайтханда, Лиза Омарова Кёнделенде жети классны тауусуп, Нальчикге педучилищеге кирип, аны 1962 жылда айырмалы бошагъанды. Урунуу жолун а ол Былымда башлагъанды, аны къолуна биринчи классны бергендиле. Анда бир жыл ишленгенден сора, Лиза Омарованы Бедикде ачылган сабий садха тамата этгендиле. Алыкъа сабий

къыз болганлыкълары, Лиза Омаровна тутхан ишин бет жарыкълары бардырганды. Ол къарындашы Борис бла жашап турганды.

Борис, инженер-механикте окуп, Жанхотия элде ишлеп башлагъанды, Лиза Омаровна ары кёчюп, 1965 жылдан башлап, анда школда ишленди. Ол сау элли жылны окутуп турганды сабийлени. Алаамат устаз эм адам эди ол. Андан арысында да окутхан сабийлерине кёз-къулак болганыны къоймагъанды. «Ол мени биринчи устазымды!» - деп ёхтемленгенле кёлдөле. Лиза кёп махтаулагъа тийишли болганды, 1988 жылда уа «Отличник народного просвещения» деген атха да. Устаз коллективде аны сыйы-намысы да бирликде жорюгенди.

Ол къылыкълары хунери бла кёп жаш устазлагъа юлго болганы кертиди. Бетинден жумушакъ ышаруу кетмеген, билимин дайым ёсдюргенлиги турган, уллу иш кёллюлюгю, тейюмлюгю, сабырлыгълары, акылы бла да айырмалы, халал жорекли, ариу сыфатлы, субай адам эди Батырбийланы Омарны къызы Лиза - керти таулу тиширду.

Аны ахыр жолгъа ашыра, къарындашы Борисге, башха ахуларында да ала бла бирге жарсыгъаныбызны, бушуу этгенибизни билдиребиз. Лиза Омаровнаны жарыкъ сыфаты эсибизден бир заманда да кетерик тойлоддо.

Тенглерни, окуучулары, Кёнделен, Жанхотия эллини жамауатлары.

2023 жылда декабрьде беш фарыз намазны къылыуну ууахтысы

Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюнню чыкълан заманы	Тош намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
1 Байрым кюн	05:48	07:18	12:05	14:22	16:34	18:14
2 Шабат кюн	05:49	07:19	12:05	14:22	16:34	18:14
3 Ыйых кюн	05:50	07:20	12:05	14:22	16:33	18:13
4 Баш кюн	05:51	07:21	12:06	14:22	16:33	18:13
5 Геуюрге кюн	05:52	07:22	12:06	14:22	16:33	18:13
6 Бараз кюн	05:53	07:23	12:07	14:21	16:33	18:13
7 Орта кюн	05:54	07:24	12:07	14:21	16:33	18:13
8 Байрым кюн	05:55	07:25	12:08	14:21	16:33	18:13
9 Шабат кюн	05:56	07:26	12:08	14:21	16:33	18:13
10 Ыйых кюн	05:57	07:27	12:08	14:21	16:33	18:13
11 Баш кюн	05:58	07:28	12:09	14:22	16:33	18:13
12 Геуюрге кюн	05:59	07:29	12:09	14:22	16:33	18:13
13 Бараз кюн	05:59	07:29	12:10	14:22	16:33	18:13
14 Орта кюн	06:00	07:30	12:10	14:22	16:33	18:13
15 Байрым кюн	06:01	07:31	12:11	14:22	16:33	18:13
16 Шабат кюн	06:02	07:32	12:11	14:22	16:33	18:13
17 Ыйых кюн	06:02	07:32	12:12	14:23	16:34	18:14
18 Баш кюн	06:03	07:33	12:12	14:23	16:34	18:14
19 Геуюрге кюн	06:04	07:34	12:13	14:23	16:35	18:15
20 Бараз кюн	06:04	07:34	12:13	14:24	16:35	18:15
21 Орта кюн	06:05	07:35	12:14	14:24	16:35	18:15
22 Байрым кюн	06:05	07:35	12:14	14:25	16:36	18:16
23 Шабат кюн	06:06	07:36	12:15	14:25	16:36	18:16
24 Ыйых кюн	06:06	07:36	12:15	14:26	16:37	18:17
25 Баш кюн	06:06	07:36	12:16	14:26	16:38	18:18
26 Геуюрге кюн	06:07	07:37	12:16	14:27	16:38	18:18
27 Бараз кюн	06:07	07:37	12:17	14:28	16:39	18:19
28 Орта кюн	06:07	07:37	12:17	14:28	16:40	18:20
29 Байрым кюн	06:08	07:38	12:18	14:29	16:40	18:20
30 Шабат кюн	06:08	07:38	12:18	14:30	16:41	18:21
31 Ыйых кюн	06:08	07:38	12:19	14:30	16:42	18:22

КъМР-ни Муслиманларыны дин управлениясы.

Көпгө бері сакъланган мекеме

Бу кюнде Херсон областха болушук этниун чеклеринде Къабарты-Малкъар Скардовский округу Михайловка элинде жангы излемге келишген, уллулугу 415 квадрат метрге жеткен омакъ фельдшер-акушер пункту кзурулушун бардырады.

Аны мурдору салынганлы бир неча ай озганды. Бюгонюкде ишлене танг кесеги этилгенди. Ол санда башын жабып, терезелерин, эшиклерин жерлерине орнатып бошагандыла, бар керек коммуникация да тартылганды.

Проекте кере сауулуклары бла байламлы чекленген онглари болганла да кыйналмазча, мадар этилликди. Къоркуусулукту да аслам эс бурулукду, от тышгени билдирген амал, хауаны тазалаган система эм кондиционерле да салынырыкдыла. Жуук заманда котёл жерине орнатыллыкды эм жылтычу система да жарашдырыллыкды.

Ишчиле ичинде эм тышында жумушланы кыстау тамамларга корешедиле. Амбулаторияны тыш къабаргалары жылы болурча этилсе, арбазы да айбатландырыллыкды.

Жангы медицина учрежденияда биринчи медицина-санитар болушук берилликди. Аны эллиледен сора да, округу келечилери да тири хайырларырыкдыла. Ол себелден фельдшер-акушер пункт керекли мекемладан бирине саналады.

Эм бийикде орналган амбулатория

Бу кюнде «Саулук саклау» миллет проектни чеклеринде бардырылган «Къабарты-Малкъарда саулук саклау биринчи звеносун игилендируу» регион программга кере Элбрусда жангы излемге келишген медицина учреждения ишлене турады. Аны юсунден бизге КъМР-ни Саулук саклау министрствону пресс-службасындан билдиргенди.

Мекемны сюеп, башын жабып эм терезеле да салып бошагандыла. Бусагьатда подраь организацианы келечилери ичинде жумушланы тамаглап корешедиле.

Жангы амбулатория уллу ауурлук бла ишлеген больницаны ишин жентиллендирге болушуркду. Ол себелден стационарда саусузлага тынгылы багьарча онг табыллыкды.

Аны профильли врачла олтурган кабинетлери, процедура кабинети, па-

Медицинада жангылыкыла

латалары, жангы травматология бёлюмю боллукду. Ол эксперт классы рентген комплекс бла да жалчтылынырыкды. Эсге сала айтсак, амбулатория Элбрусун курорт тириесинде орналады. Ол туристлеге да медицина болушук тапдырады.

Жангы медицина учреждение ол жаны бла бусагьатдагы ауурлукну кетерликди. Ол санда жерлешерибизге бла кьонакылага терапия эм травматология болушук тапдырыллыкды.

Мекем жылы ахыра хайырларырга берилликди.

Абаданлага — тийишли билеклик

Быйыл Къабарты-Малкъарда жашаган сегиз жюзден аслам абданна Геронтология арада энчи медицина болушук тапдырылганды.

Алай бла, сагьынылган кезиуде, он минг адамны алып айтханда, жыл санлары алтмышдан атлагьанлыны 43,55 процентине кьаралганды. Ол былтыр бу заман бла тенгешдиргенде, «Демография» миллет эм «Тамата тёлю» регион проектеде белгиленген керюмдюдөн иги да кепду.

Быллай болушук тапдыруну баш магьанасы тамата тёлюно саулукларын игилендирге, кыйын ауруланы заманында тинтирге, санларын эм психикаларын да кючлерге.

Эсге сала айтсак, арада мыйы иги ишлерча болушадыла, чархларын ачытханлага, жюрек эм кьан тамыр бла байламлы ауруулага, нервлары, аш орунлары бла чегилери, кьуууклары эм башха затлары кыйнагьанлага да багьадыла.

Сабийлеге багьарча — ахшы онгла

Кёп болмай Нальчикны 1-чи номерли Сабий больницасында Жюрек эм кьан тамырла бла байламлы ауруулага бакьган А.Н. Бакуев атлы миллет медицина излем араны келечилери жюреклеринден тарыкьган сабийлеге кьарагьандыла. Бу жол Москвадан врачлага башчылыкны белгиле хирург, профессор Константин Шаталов этгенди. Ол Республиканы кёп профильли сабий клиника больницасыны хирурглары бла бирге приём бардырганды.

Республикада быллай магьаналы иш

бардырылгьанлы жыйырма жылдан атлагьанды. Юч кюнню ичинде специалистле юч жюзден артык саусузга кьарагьандыла. Аладан отузу реабилитацияга, багьылырга эм операция этилирге федерал арагьа жиберилгенди.

Константин Шаталов республикада сабийлеге багьарча ахшы онгла кьуралгьанларына - бийик технологиялы оборудовани алынганьына, билимли кадрла урунганларына эм служба да борчун тынгылы толтургьанына ыразылыгьын билдиргенди.

Болумза бюсурегендиле

Кёп болмай Саулук саклау министрствону жамаут советини келечилери-«Сокьурланы биригулери» битеурсейе жамаут организациасыны бёлюмюно таматасы Черкесланы Юрий, «КъМР-ни Сабий фондуу» таматасы Светлана Умова республиканы Психоневрология эм Онкология диспансерлерини ишлери бла шагьрейленгендиле.

Делегацианы келечилери баш врачны борчун толтургьан Шауаланы Мадина

бла бирге Психоневрология диспансерде поликлиниканы ишине, сабий бёлюмде багьууга эм психосоциал жаны бла реабилитация бардырууга аслам эс бургьандыла. Андан сора да, саулуклары бла байламлы чекленген онглари болганла да белгиленген оборудованианы болумуна, кезлери иги кермегенле кыйналмазча не мадар этилгенине да кьарагьандыла. Саусузла бла да тубешип, аланы оюмларын соргьандыла.

Медицина организацианы таматасы айтханга кере, саусузланы излемлерин толтурууга дайым эс бурулганлай турады. Сёз ючюн, жыл башланганлай аллай алты жюзден артык анкета жарашдырылганды.

Ахырында Жамаут советни келечилери учрежденияны ишине бюсурегенлерин билдиргендиле, болсада кемчиликке да тинтилмей кьалмагьандыла, ала бла байламлы бир кьауум эсгертиу этилгенди. Диспансерде аланы жуук заманда тамамларга сёз бергендиле.

Онкология диспансерде да поликлиниканы, радиотерапия бёлюмлерини эм кюндюзго стационарыны ишине эс бургьандыла. Ол санда саусузланы болумлары бла шагьрейленгендиле, санитар-эпидемиология мардала кьаллай сакьланганларына кьарагьандыла. Медицина жаны бла кьаллай процедура тамамланганларына эм сакьтала кыйналмазча не мадар этилгенине да кьаралгьанды.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Топалайчык

Таулума, бийикде учхан тау кьуш — мен Токьуланы Тамирланма, манга беш жыл болады.

Спорт

Кюмюш майдал алгьанды

Москвада Граждан кьоруулану, кыйын болумла эм аланы хаталарын кетериу жаны бла министрствону мурдорунда кьол туюшкен Россейни

Жигити Е.Зиничевни кубогу бардырылганды.

Анда «Бабуент» спорт клубну келечиси Каржаланы Омар (80кг.) эришгенди. Кыйын сермешледе ол финалга дери жетгенди, алай анда кьаршчы спортчуга хорлатханды. Алай бла Омар кюмюш майдалны алгьанды, бюгонюкде ол Россейни МВД-ны В.Я. Кикотья атлы юридический университети курсантыды, аны тренер Герийланы Хусейн хазырлагьанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагьа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагьатда кьол салынады. 20.00 сагьатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кульчаланы Зульфия - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Бийчеккуланы Жаннета (1,2-чи бетле), Гельяны Валентина (3,4-чи бетле), Зезаланы Лида (9,10,11,12-чи бетле) — корректорла.

Тиражы 1435 экз. Заказ № 2626

Багьасы эркинди.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru